

דף לג.

עין משפט ב.

ח"מ סימן תכ סעיף ל

ל. לב. הזורק אבן ולאחר שיצאה מתחת ידו הוציא השני ראשו מהחלון ופגעה בו האבן פטור מכולם ^ב שנאמר "ומצא את רעהו" פרט לממציא עצמו.

עין משפט ג.ד.

ח"מ סימן שפט סעיף י

י. יא. כל החיובים הנ"ל בנכנסה הבהמה לרשות הניזק ^ג והזיקתו, אבל אם נכנס הניזק לרשות המזיק ^ד והזיקתו בהמתו של בעל הבית הרי זה פטור על הכל ^ה שהרי אומר לו אילו לא נכנסת לרשותי לא הגיע לך הנזק, וכך נאמר בתורה ^ו "ושילח את בעירה ובער בשדה אחר".

הגה: צ"ע דמקרא זה בשן ורגל הוא דכתיב לפטרן ברשות שניהם ^ז אבל ברשות המזיק שפטור אפי' בקרן אין ענין מקרא זה טעם לפטור אלא שפטור מכח שאומר לו אילו לא נכנסת לרשותי לא הגיע לך נזק.

הגה: ומה שפטור ברשות המזיק דוקא שנכנס שלא ברשות ^ח אבל נכנס ברשות כגון פועלים הנכנסים לתבוע שכרן ונגחן שור של בעה"ב חייב.

ב. מבב"ק ל"ג ע"א במחלוקת שם ומאן דמתני' לה אקמייתא, וכן פסק הרי"ף.

ג. במשנה וגמ' שם י"ג ע"ב.

ד. היינו שלא ברשות, דאם ברשות לא שייך לומר לו אילו לא נכנסת לא הוזקת וכמו שמסיים הרמ"א.

ה. מברייתא שם י"ד ע"א.

ו. ובגמ' כ"א ע"ב דרשו פסוק זה בהיזק רגל ע"י הליכתו והיינו "ושילח" - "וביער" היינו היזק דשן שביערו ע"י אכילתו.

ז. פ"י כגון בחצר של שניהם או בר"ה וה"ה בחצר שאינה של שניהם כמ"ש בסעיף אח"כ. וכתב בבאר הגולה דלא עלה על דעת הרמב"ם להביא ראיה לפטור מהפסוק, אלא הוא ענין בפני עצמו והקדמה לדין הסמוך ובזה סרה תמיהת הרמ"א שכתב צ"ע, וכן יישב בסמ"ע ס"ק ט'.

ח. טור בשם הרא"ש מסוגיא דגמ' ל"ג ע"א כיון דבזמן הזה פשוט שנכנסין הפועלים לבית בעה"ב לקבל שכרן, וגם לא מצוי לאדם מעות בכיסו בשוק.

עין משפט ה.ו.ז.

ח"מ פימן תב סעיף א

א. שני שוורים תמים שחבלו זה בזה משלמים בהפרש החבלות חצי נזק ט, כגון אחד הזיק בחבירו שזה מאה וחבירו הזיק בשוה חמשים מורידים הנזק של חמשים מהמאה ונשאר חמשים ומשלם לו חציים דהיינו עשרים וחמש.

הגה: ואפי' אבד אחד מהשוורים י. ודוקא ששוה כל אחד דמי נזקו אבל אם אחד מהם אינו שוה דמי נזקו אינו מנכה לו רק מה שיוכל לגבות מגופו כ.

א. ב. אם שניהם מועדים משלמים כמותר נזק שלם ל, ואם היה אחד תם ואחד מועד המועד בתם שהזיק יותר ממה שהזיקו התם ישלם כמותר נזק שלם, כגון אם הזיק המועד בתם מאה, והתם לא הזיקו אלא נ' משלם לו שבעים וחמש, ותם במועד ישלם לו חצי נזק מ כגון, שהזיק התם במועד ק' והמועד לא הזיק לתם אלא כ"ה משלם לו כ"ה.

הגה: וי"א דכל זה מיירי בהתחילו בבת אחת, או לאחר שנפרדו השוורים זה מזה חזר השני וחבל בראשון ז, אבל אם אחד התחיל המתחיל משלם והשני פטור, דכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור, וכן הדין לענין ב' אנשים שחבלו זה בזה כמבואר בסי' תכ"א סעיף י"ג.

ט. ממשנה בב"ק ל"ג ע"א.

י. אלא מיד שהזיקו זה את זה מנכין זה את זה בכדי שיווי דמי ההיזק וכמותר משלם חצי נזק. סמ"ע ס"ק א'.

כ. כ"כ הנ"י ב' המניח כדי שלא תלקה מידת הדין, ולפ"ז פעמים שהניזק המועט גובה יותר מחבירו שנזקו מרובה ע"ש.

ל. שם במשנה.

מ. טור בשם ר"י, וכתב הב"י שכך נראה מרמב"ם שם בפ"ט מנזקי ממון והכי נקטינן.

נ. טור בשם הרא"ש וחזר השני וחבל דאז הוי לשני כהתחלה חדשה, משא"כ אם חבל השני בראשון קודם שנפרדו הראשון חייב והשני פטור. סמ"ע ס"ק ה'.

עין משפט זז.

ח"מ סימן תכא פ"א יג

יג. יד. שנים שחבלו זה בזה ^ב אם חבל אחד בחבירו יותר ממה שהשני חבל בו משלם לו במותר נזק שלם. ודוקא שהתחילו ממש כאחד, או לאחר שהתחילו כאחד חבל אחד בחבירו וחזר השני גם הוא מיד ^ע וחבל בו. אבל אם התחיל האחד השני פטור שיש לו רשות לשני לחבול בו כדי להציל את עצמו ^ב, ומ"מ צריך אומדן אם יכל להציל עצמו בחבלה מועטת, וחבל בו הרבה חייב.

הגה: ה"ה לענין גידופים וביושים המתחיל פורע הקנס.

הגה: ראובן הכה לשמעון וחזר שמעון ובא להכותו לראובן ובאה אשתו של ראובן והחזיקה בשמעון וניתק עצמו ממנה והכה אותה פטור ^ז.

הגה: המכה חבירו וחבירו קראו כממזר או ממזר פטור, דלא התכוון בזה לביישו, שנאמר "והיה כי יחם לבבו" וכו'.

הגה: אחד קרא לחבירו גנב והשני אמר לו אתה מכזב כממזר או ממזר פטור, דג"כ לא התכוון לביישו.

יג. טו. אדם הרואה אחד מישראל מכה חבירו ואינו יכול להצילו אם לא שיכה המכה הרי זה יכול להכותו ^ז כדי לאפרושי מאיסורא.

הגה: ה"ה מי שתחת רשותו ורואה בו שעושה דבר עבירה, רשאי להכותו ^י

ס. ממשנה ל"ג ע"א, ועיין בסי' ת"ב מש"כ בהיזק שור בשור בתשלומי המותר, ומשם יש ללמוד להיזק לאדם באדם.

ע. טור בשם הרא"ש בפסקיו, ופי' שלאחר שנפרדו זה מזה, ועיין בסמ"ע בס"ק כ"ד שכתב דטעות סופר נפל וצ"ל בלי "מיד" דאם זה מיד בעודו בחמימותו הוא פטור.

פ. אפי' אחרים חייבים לחבול בחובל כדי להציל הנחבל כמ"ש בסי' תכ"ה וכ"ש הוא בעצמו.

צ. ממהרי"ו סי' כ"ח.

ק. כתב המרדכי בפ' המניח אין לדחוף אדם את חבירו כשמכין זה את זה אלא יש לשומטו בנחת, ואם דחף חייב לעשות לו דין ונלמד משור שעלה על גבי שור בסי' שפ"ג סעיף ב'.

ר. מתרומת הדשן סי' י"ח.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 05841504777 email: minchat.aaa@gmail.com

כדי להפרישו מאיסורא, ואין צריך להביאו לב"ד.

עין משפט ט.

ח"מ סימן תה סעיף א

א. שור שחבל באדם אפי' נתכוון לכהמה וחבל באדם דינו כדין שור שהזיק לשור אם תם משלם חצי נזק ואם מועד משלם נזק שלם ש, אבל פטור מצער וריפוי ושבת ובושת שלא חייבה תורה בד' דברים אלו אלא באדם המזיק ת.

עין משפט י.

ח"מ סימן שעח סעיף א

א. אסור להזיק ממון לחבירו א, ואם הזיקו אע"פ שאינו נהנה חייב לשלם נזק שלם ב בין שהיה שוגג בין אנוס. נפל מהגג ושבר את הכלי ג או נתקל כשהוא מהלך ד ונפל על הכלי ושברו חייב נזק שלם.

הגה: ובלבד שלא יהיה אנוס גמור ה.

ש. שור שהזיק שלא בכוונה אדם מחלוקת ר"ש ור"י בב"ק במ"ד ע"ב והלכה כר"י. ואם תם משלם חצי נזק, משנה וברייתא בדף ל"ג ע"א וכחכמים.

ת. ממשנה פ"ו ע"א.

א. וכתב הנ"י בפ' המניח דהא דאמרינן האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין היינו כל הדינים האמורים בשלושת הבבות דהיינו נזיקין, גזל, השבת אבידה וריבית ואונאה.

וכתב בסמ"ע ס"ק א' התחיל המחבר באיסור וסיים בחיוב תשלומין ללמדנו שני דברים דאף אם ירצה להזיק ולשלם אסור דומיא דגניבה וגזילה בסי' שמ"ח ושנ"ט, ועוד שחיוב בתשלומין אפי' לא נהנה ואפי' שגג ומטעם דאדם מועד לעולם בין ער בין ישן אם לא באונס גדול.

ב. ממשנה בב"ק כ"ו ע"א. ואם שנים הזיקו ונתחייבו בתשלומין אם יש להם דין כשנים שלוו להחשיבם ערבים זה לזה עיין בפעמוני זהב.

ג. מימרא דרבא בב"ק כ"ז ע"א.

ד. שם בגמ'.

ה. כתב הש"ך בס"ק א' דהלשון של הרמ"א מגומגם שהיה לו לכתוב בלשון י"א דמלשון הרמב"ם והמחבר משמע דאין חילוק אפי' באונס גמור חייב, וכ"כ ה"ה בפ"ו מחובל ומזיק הלכה א' דלהרמב"ם אין חילוק. ועיין בסי' שפ"ו דדוקא כשהזיק בלא מתכוון והוא באונס גמור פטור להרמ"א אבל אם הזיק במתכוון אפי' היה אנוס גמור חייב כגון בנרדף ששבר את הכלים בסי' ש"פ סעיף ג'. ש"ך ס"ק ב'.

עין משפט כ.ל.

ח"מ סימן תה פעיף א

עיינ לעיל עין משפט ט

עין משפט מ.

ח"מ סימן תא פעיף א

א. א. שור תם שנגח וחזר ונגח שור אחר, הרי הניזק הראשון והבעלים כשותפים בו¹, כגון שור שוה מאתים שנגח לשור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום הניזק נוטל מאה ובעל השור מאה, חזר ונגח שור אחר שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום האחרון נוטל מאה והניזק שלפניו נוטל חמשים ובעל השור חמשים, חזר ונגח² שור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום הניזק האחרון נוטל מאה והניזק שלפניו נוטל חמשים והניזק הראשון עם הבעלים חולקים בנשאר עשרים וחמשה כל אחד, וכן ע"ד זה חולקים.

דף לג:

עין משפט א.ב.ג.

ח"מ סימן תז פעיף א

א. א. שור תם שהזיק אם מכרו המזיק עד שלא עמד בדין אע"פ שהוא מכור³ הרי הניזק גובה ממנו וחוזר הלוקח וגובה מהמזיק שמכר לו, דכיון שנגח קול יש לו ולא היה ללוקח לקנותו עד שיגבה הניזק.

1. ממשנה בב"ק ל"ו וכו"ש במשנה דהוא כר"ע בגמ' בע"ב, ורמב"ם הלכה י"א שם בפ"ט מנזקי ממון.

וכתבו התוס' בריש פ' ד' וה' דהיינו כשיש בידו להביא עדים לאלתר ולזכות בו, אבל כשאין בידו להביא עדים לאלתר אין הניזק הראשון כשותף, וראשון ראשון נשכר. ואם הקדישו הניזק עד שלא עמד בדין מוקדש, והכי אמרינן בפ' המניח וכ"כ הנ"י בריש פ' ד' וה' בשם הרמ"ה, וה"ה אם מכרו הניזק כדלקמן בסי' ת"ז, וכן אין המזיק יכול לסלק את הניזק במעות אלא נוטל השור עצמו. ש"ך ס"ק א'.

2. מיירי בלא התרו בו דלא נעשה מועד. סמ"ע ס"ק א'.

3. רמב"ם בפ"ח מנזקי ממון הלכה ו', מברייתא בב"ק ל"ג ע"ב, ומכור היינו שהלוקח חורש בו לכתחילה אבל לא לשוחטו, וכן לענין שהמכר קיים ואין אחד מהם יכול לחזור בו, ומהרש"ל תמה ע"ז וכתב דלר"ע אפי' לחרישה אינו מכור ששותפין הם וכן דעת הטור, וכ"כ התוס' שם בד"ה והקדישו, וכן נראה עיקר ש"ך ס"ק א'.

הגה: מכרו הניזק הרי זה מכור, וכשיתפסנו יקחנו ט הלוקח שקנאו.

עין משפט ו. חו"מ סימן תז סעיף א

עין בסעיף הקודם

חו"מ סימן תז סעיף ב

ב. שחטו המזיק י, הניזק גובה מבשרו.

הגה: וי"א דהמזיק צריך לשלם פחת השחיטה כ אם לא מספיק להשתלם מבשרו חצי נזק בתם או במועד שלא מספיק לכל נזקו.

הגה: אם נשתמש בו המזיק חייב ליתן לניזק השכירות ל.

ב. ג. נתנו המזיק במתנה מה שעשה עשוי מ ויגבה הניזק ממנו ובעל המתנה חוזר על הנותן אם רצונו בכך.

עין משפט ז. חו"מ סימן תז סעיף ג

ג. ד. בד"א כשמכר או נתן קודם שעמד בדין, אבל אם כבר עמד בדין כ ואח"כ מכרו או נתנו לא עשה כלום.

עין משפט ז. חו"מ סימן תז סעיף ד

ה. ה. קדמו בעל חוב של המזיק ותפסו לשור בין שחייב עד שלא הזיק, בין שהזיק לפני שהתחייב להם לא זכה התופס, אלא הניזק גובה

ט. היינו לדידן בזה"ז דלא מגבינן ליה חצי נזק, מ"מ אי תפס לא מפקינן מיניה, ומכירתו מכירה.

י. ואם הקדישו הרי זה מוקדש שלא יאמרו הקדש יצא בלא פדיון וכתב ה"ה זו היא דרבי אבהו והיינו שפודה אותו הניזק בדבר מועט וגובה ממנו, וכ"כ המפרשים. באר הגולה אות ה'.

כ. דקימ"ל כרשב"ג דמזיק שעבודו של חבירו חייב וכמ"ש הרמב"ם בסי' קי"ז ופ"ח דמלוה והמחבר בסי' קי"ז. ומ"מ לא מחייבין ליה למזיק אלא כשתפס הניזק.

ל. טור וב"י בשם רש"י והראב"ד ודס"ל דלר"ע דקימ"ל כוותיה אינו מכור גם לחרישה דשותפין הם.

מ. היינו לחרישה, רש"י ורמב"ם.

נ. מברייאת שם אבל לדעת הטור אין חילוק בזה דגם לפני גמר דין אינו כלום.

ממנו **פ** שאפי' היה אצל בעלי חובות מתחילה והזיק היה גובה ממנו מגופו.

הגה: וי"א דוקא שבעלי חובות יכולים לגבות חובם ממקום אחר, אבל אם היה השור אפותיקי מפורש **ע** לבעל חוב, וקדם בע"ח לנזיקין הרי בע"ח קודם להם **פ**.

עין משפט י.ב. חו"מ סימן תז סעיף ב
עיין לעיל עין משפט ו

עין משפט ל. חו"מ סימן שפו סעיף א.ב

א. קיימא לן כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי **ז**. ודוקא באדם חייב בדינא דגרמי **ז** אבל בבהמה לכו"ע פטור. לפיכך הדוחף מטבע של חבירו עד שירד לים חייב אע"פ שלא הגביהו **י**, וכן הפוחת מטבע של חבירו

ס. שם מברייתא דאפי' אם היה של עצמו של בעל החוב היה גובה ממנו וכ"ש עכשיו שאין לו בו אלא שיעבוד והתוס' כתבו דאין זה כ"ש אבל מ"מ הגמ' אמרה דאין גוף השור משועבד לבע"ח כמו שהוא משועבד לניזק ע"ש.

ע. פירוש שכתב לו, לא יהיה לך פרעון אלא מזה, שאז אינו גובה ממקום אחר אף אם נגנב.

פ. והיינו כשקדם ותפסו הבע"ח, ומ"מ אם קדם הניזק ותפסו אין מוצאין מידו. סמ"ע ס"ק ה'.

ז. ממה שאמר ר"ל לר"א, ור"מ דסבירא להו כוותיה, בב"ק ק' ע"א. והרמב"ן האריך והעלה דדינא דגרמי דאורייתא, והש"ך האריך והוכיח דדינא דגרמי דרבנן, והביא ראיה מבב"ק צ"ח ע"ב, מפ' מרובה ע"א לגבי הא דמחייב ר"מ ד' וה' בשור הנסקל ואמאי איסורי הנאה נינהו, ואמר רבא ר"מ ס"ל כר"ש דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי, ובתוס' שם מריב"א ע"ש. ועיין בסמ"ע ובש"ך שהאריכו בפרטי דינים אלו וא"א להעלותם על הכתב כאן כי אין זו מטרת החיבור כאן.

ק. מב"ק מ"ח ע"ב אלא אי איתמר, ועיין בגאון אות ב'.

ר. מימרא דרבה בב"ק צ"ח ע"א דלית ליה דינא דגרמי אבל לדידן חייב, דאם הגביהו פשוט דחייב שהרי בא לרשותו וצריך השבה מעליא, ובגמ' איתא אפי' במים צלולים וראה המטבע לפניו אלא שצריך לשכור אדם היודע לצלול תחת המים ולהביאו ג"כ התחייב. סמ"ע ס"ק ב'.

וכתב במהרש"ל בפ' הגוזל בתרא סוף סי' מ"ז דכל דינא דגרמי פטור באונס, ומשמע אפי' שורף שטרותיו באונס פטור, אבל הרמב"ן בדיני דגרמי שלו מחייב גם באונס וזה לשיטתו דדינא דגרמי מדאורייתא הוא. והש"ך כתב, לפי מה שהעלה שזה מדרבנן וקנסא הוא, א"כ באונס וה"ה בשוגג פטור בשורף שטרותיו.

והעביר צורתו חייב אע"פ שלא היסרו.

א. ב. המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו דקי"ל שמחול צריך לשלם ללוקח מדינא דגרמי כמו שנתבאר בסי' ס"ו.

ב. ג. השורף שטר חוב של חבירו חייב לשלם ש כל החוב שהיה בשטר ה אע"פ שאין גוף השטר ממון הרי גרם לאבד ממון, ובלבד שיודה לו המזיק א ששטר מקויים היה וכו"כ היה כתוב בו, ובגלל ששרפו אינו יכול לגבות החוב, אבל אם לא האמינו שכו"כ היה בשטר ושאינו מקויים אינו משלם אלא דמי הנייר בלבד.

הגה: ומיירי שאין עדים שיודעים כמה היה בשטר שאם היו עדים על כך אינו חייב לו כלום שהרי הם יעשו לו שטר אחר ב כמו שנתבאר בסי' מ"א.

ש. אם בעל השטר אומר מנה היה בו והשורף אומר לא היה בו אלא חמשים הרי זה ישבע כדין מודה במקצת, ואם יאמר נ' היה בו, וחמשים הנותרים איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם מאה, כך הביא הש"ך מבעל התרומה שער כ"ט והביאו הב"י, והעיר הש"ך דדין זה צ"ע שהרי קימ"ל בסי' ס"ו סעיף ל"ט ובסי' צ"ה בתחילתו דאין נשבעין על השטרות לא שבועת שומרים ולא שבועת מודה במקצת והוא ממשנה בפ' שבועת הדיינים שהוקשו לקרקעות, וכך מוכח להדיא בתוס' שבועות ל"ז אף למאן דדאין דינא דגרמי, וע"כ כתב הש"ך דכל דינו של בעה"ת הוא כיון דס"ל כר"ש שדינא דגרמי ודבר הגורם לממון אחד הם, אבל לדידן דלא קימ"ל כר"ש בדבר הגורם לממון א"כ ליתא לדינו של בעה"ת.

עוד כתב הש"ך דהשורף שטרי חוב של חבירו, אם אחר שגזלן נשרפו השטרי חוב מעצמן פטור עליהם הגזלן, שהרי עבדים ושטרות וקרקעות אינם נגזלין וברשות בעליהן קיימי, אבל אם שרפן הגזלן במזיד אינו חייב אלא משום דינא דגרמי ומשום קנס חכמים.

ת. היינו ששמין כמה היה שוה למכור כמ"ש בסי' ס"ו סעיף ל"ב, ואין סברא לחלק בין מוחל השטר לשורף.

ואם נאמן השורף לומר פרעתי, כתב הש"ך דאף לסוברים דדינא דגרמי דאורייתא נאמן. א. ואם המזיק אומר איני יודע כתב המהרש"ל בפ' הגוזל קמא סי' י"ט דלא אמרינן שכנגדו נשבע ונוטל, דשורף שטר גרע ממוסר ולכו"ע לא עשו תקנת גזל בשורף, כיון שנייר בעלמא שרף לו, אבל הש"ך חלק עליו.

ב. היינו שהם יבואו לפני בי"ד והב"ד יכתבו לו שטר אחר, אבל הם עצמם כבר עשו שליחותם, וכמו בסי' מ"א. סמ"ע ס"ק ד'.